

POLAČE, ostaci ranokršćanske bazilike

unutrašnji ulaz u glavnu prostoriju koja završava apsidom; sa strane je šest manjih prostorija. Iznad gl. ulaznih vrata bila je loda s nizom prozora. Na brežuljku poviše Polača nalaze se ostaci kasnoant. utvrde, SZ od naselja ostaci ranokršć. bazilike T-osnove s upisanom apsidom i kružnom krstionicom te bočnim narteksom. Okolo su još neke kasnoant. građevine, ali i ostaci rim. ladanjske vile. Otkriven je i jedan natpis na kojemu se spominje rim. hram. Zapadnije se nalaze dobro očuvani ostaci crkve iz V. st., udvostručene u VI. st. prigradenom memorijalnom kapelom, te presvođene i proširene predvorjem u sr. vijeku.

LIT.: B. Gušić i C. Fisković, Otok Mljet, Zagreb 1958, str. 8, 40–42. — E. Dyggve, Palača na otoku Mljetu s novog gledišta, Stelšov zbornik, Ljubljana 1959. — M. Cagiano de Azevedo, Il Palatium di porto Palazzo a Melada, Atti del Convegno internazionale sul tema Tardo Antico ed Alto Medioevo, Roma 1967, str. 273–283. — I. Fisković, O ranokršćanskim spomenicima naronitanskog područja, u knjizi: Dolina rijeke Neretve od prethistorije do ranog srednjeg vijeka, Split 1980, str. 237–240. B. Kir.

POLETTI-KOPEŠIĆ, Mila, arhitektica (Gračac, 15. X. 1921 — Zagreb, 18. IV. 1995). Diplomirala na Arhitektonskome fakultetu u Zagrebu 1944. Pedesetih godina projektirala u duhu suvremenoga arhitektonskog izraza više stambenih i javnih zgrada, među kojima se ističu: Institut vrtlarske škole u Brezovici, stambene zgrade u Splitu, policijska postaja u zagrebačkoj Dubravi te prvi TV toranj na Sljemenu (1958). Šezdesetih godina realizira uglavnom školske zgrade (ukupno stotinjak): škole u Vukovaru (1958), u Štefanovečkoj ulici u Zagrebu (1961), Oroslavju (1964), Opatiji (1968), Senju (1969), Varaždinu (1970); predškolske ustanove u Kozari boku (1971), na Ferenčiči (1971) i na Srednjacima (1972) — sve u Zagrebu. Autorica je urbanističkih rješenja za turistička naselja u Puntu i Šilu na Krku (1965), gdje izvodi i nekoliko obiteljskih kuća.

T. Pl.

J. POLJAN, *Ljudi u prolazu*

POLJAN, Josip, kipar (Zagreb, 24. XI. 1925). Diplomirao na Akademiji u Zagrebu 1948 (F. Kršinić, V. Radauš), usavršavao se kod A. Augustinčića 1949–51. Predavao na Školi primijenjene umjetnosti (1951–61), Pedagoškoj akademiji (1961–78) i na Akademiji u Zagrebu (od 1978). Već od početka njegova se skulptura odlikuje poetskom izražajnošću i razigranom površinom (ciklus *Harlekin*, 1956). Razlaganjem oblika u ritmizirane lukove postiže sklad kompozicije u ciklusu *Žena s pticom*: *Djevojka s pticom* (u parku u Voćarskoj ulici u Zagrebu, 1960); *Skica za fontanu u Karlovcu* (1978). U ciklusu *Ljudi u prolazu* (1984) postupnim stanjivanjem dematerijalizira figuru naglašujući osjećaj krhkosti i tjeskobe. Erodiranom površinom skulptura u bronci te uporabom aluminijske folije i voska postiže suptilnu i snažnu izražajnost. Autor je monumentalnih sakralnih skulptura (katedrala u Mostaru); radi medalje i plakete (*Nino*, 1968; *Recital kajkavske lirike*, 1969). — Samostalno izlagao u Zagrebu (1984, 1988, 1994).

LIT.: V. Maleković, Josip Poljan (katalog), Zagreb 1984. — D. Malešević, Josip Poljan (katalog), Zagreb 1988. — S. Bravar, Josip Poljan (katalog), Zagreb 1994. R. He.

POLJANSKI, Branko Ve → MICIĆ, BRANKO

POLJICA, područje između Splita i Omiša, omeđeno rijekama Cetinom i Žrnovnicom te morem; 19 sela koja tvore *Gornja*, *Srednja* i *Donja Poljica*. U sr. vijeku to se područje konstituira u zasebnu političko-teritorijalnu organizaciju, Poljičku republiku, koja je imala samostalnost pod Venecijom (od 1444) i Turcima (1513–1699); ukida je Napoleon 1806.

P. su naseljena već u neolitiku (nalazi u Sitnom). Iz ilir. su razdoblja mnogobrojne gomile, dok su rim. nalazi pronađeni u Podstrani (Pituntum), Jesenicama (Nereste), Dubravi, Srijanima, Podgrađu i Docu. Iz ranokršć. su razdoblja značajni ostaci u Gatima (crkva iz Justinijanova doba, centralnoga tipa, izvanredno bogate opreme) i Ostrvici (kompleks ladanjske vile) iz VI. st. Iz ranoga sr. vijeka očuvalo se nekoliko sakralnih građevina: crkva Sv. Petra na Priku (X. st.), koja ujedinjuje longitudinalni i središnji kupolni tip. U Jesenicama je crkva Sv. Maksima, a u Podstrani dvije crkvice Sv. Jurja. Iz dokumenata je poznata crkva Sv. Martina u Podstrani, gdje je 839. sklopljen mir između kneza Mislava i mlet. dužda Petra Tradeniga, te crkva i benediktinski samostan Sv. Petra u Selu (Sumpetar—Jesenice); očuvani su nadgrobna ploča utemeljitelja Petra Crnog i *Sumpetarski kartular*. U grobnjoj se kapeli Sv. Stjepana na Sumpetru nalazi predromanička oltarna pregrada. Iz sr. je vijeka crkva Sv. Klementa u Sitnu Gornjem, romaničko-gotičkoga stila, a Sv. Luka u Dubravi ima odlike romanike, gotike i renesanse. U Gatima su pronađeni ostaci romaničke crkve iz XII. st., gotici pripada crkva Sv. Marka u Dućama. Renesansni kip Sv. Stjepana na Sumpetru pripada krugu Nikole Firentinca. Odlaskom Turaka P. se od XVII. st. ponovno izgrađuju i gospodarski uzdižu. Iz baroka potječu mnogobrojne crkve — Sv. Ante u Podstrani, župne crkve u Tugarima (s oltarom klesarske obitelji Bertapelle), Sitnu Donjem (oltar radi Petar Costa), Gatima, Ostrvici, Podgrađu, Zvečanju, Docu, te niz kapela. Iz istoga je doba kuća Cindro na Strožancu (Podstrana) i najstarije kuće po selima (Ružića u Podstrani, Kadića u Jesenicama, Gojsalića u Kostanjima, Bilića i Stazića u Docu). Glagoljaško je sjemenište na Priku iz 1750. U XIX. se st. grade nove župne crkve u Podstrani, Dućama, Jesenicama i Docu. U Dućama je i oltarna slika V. Bukovca iz 1886. Historicizmu sa secesijskim detaljima pripadaju kuće Petrić (Jesenice), a iz najnovijega je doba kip Mile Gojsalić (1967) I. Meštrovića. U Gatima je muzej Poljica s pov. i etnograf. izlošcima.

LIT.: F. Ivanišević, Poljica, ZNŽO, 1903–1905. — I. Pivčević, Povijest Poljica, Split 1921. — C. Fisković, Utjecaj Dioklecijanovog mauzoleja na kasnije graditeljstvo, VJAH, 1950–51. — I. Novak i P. Skok, Sumpetarski kartular, Zagreb 1952. — S. Traljić, K. Cicarelli i L. Katić, Četiri barokna oltara u srednjoj Dalmaciji, Prilozi—Dalmacija, 1961. — C. Fisković, Žrtvenik Petra Coste u Sitnom sred Poljica, Radovi HJUZ, 1978, 25. — J. Jeličić, Ikonografija ranokršćanske lunete iz Gata, Prilozi—Dalmacija, 1986. — R. Tomić, Dvije Poljičke zastave, ibid. — J. Jeličić—Radonić, Gata, crkva Justinijanovog doba, Split 1994. R. To.

POLJICA, selo na otoku Krku. Župna crkva Sv. Kuzme i Damjana ima četverokutno svetište, presvođeno križnobrebrastim svodom iz XVI. st., brod proširen u XIX. st. te oltare sa slikama i skulpturama iz XVII. i XVIII. st. Odijeljeni zvonik sagrađen je 1768. U sakristiji se čuva gotički svileni i srebrni vez iz XV. st. s kristološkim prizorima i svecima, dio nekadašnje kazule.

POMENIĆI, obitelj graditelja i klesara iz Korčule, aktivna u XVI. i XVII. st. *Andrija P.* je 1589. isporučivao kamen kiparu N. Lazaniću za kipove i ostale radove u crkvi Sv. Vlaha u Dubrovniku. — *Paško P.* je sudjelovao

1594. u radovima na pregradnji kotorske katedrale. — *Ivan P.* je bio promajstor gradnje hvarske katedrale 1620–37; njegov su rad apsida i neki drugi dijelovi crkve, a klesao je i dijelove za gl. oltar. Izradio je jedan oltar u Korčuli (1620) i vrata župne crkve u Starome Gradu (1637). — *Ivan P. mladi* isklesao je 1676, zajedno s A. Ismaelijem, oltar za crkvu Sv. Vlaha na Lastovu.

LIT.: C. Fisković, Lastovski spomenici, Prilozi—Dalmacija, 1966, str. 46. — Isti, Hvarska katedrala, Split 1976, str. 32–41, 84. — Horvat—Matejčić—Prijatelj, Barok. Iv. Mat.

POMER, selo *J* od Pule. U župnoj crkvi Sv. Marije nalaze se drveni kip Marije (XVI. st.), slika s prikazom Marijina pohoda Elizabeti (XVI. st.) i pozlaćeno brončano raspelo (XV. st.). Grobljanska crkva Sv. Fiora (ostaci fresaka) jednobrodna je romanička građevina s polukružnom izbočenom apsidom; u crkvi je nađena starokršć. prozorska rešetka. U kamenoj ogradi oko groblja uzidan je kao spolij ulomak s pleternim ukrasom. — U zaljevu *Funtana II* od sela nalaze se ruševine biz. grobljanske crkve Sv. Ivana s polikromnim podnim mozaikom. *Z* od sela na lok. *Sv. Andrije* iskopani su rim. i starokršć. grobovi.

LIT.: B. Schiavuzzi, L'agro di Pola, Notizie archeologiche, Atti e Memorie SIASR, 1907, str. 203–205. — Isti, Attraverso l'agro colonico di Pola, ibid., 1908, str. 159. — B. Benussi, Dalle annotazioni di Alberto Puschi, Archeografo Triestino, 1927–28, str. 272. — Inventario degli oggetti d'arte d'Italia, V, Provincia di Pola, Roma 1935, str. 13. — B. Marušić, Contributo alla conoscenza della scultura altomedievale in Istria, Atti, Centro di ricerche storiche di Rovigno, 1980–81, 11, str. 62, 76. — Isti, Varia archaeologica prima, Histria archaeologica, 1981, 11–12, str. 52. Br. Ma.

POMIS, Giovanni Pietro Telesphoro de, slikar, graditelj i medaljer (Lodi, 1565 — Graz, 6. III. 1633), dvorski umjetnik cara Ferdinanda II; gradio utvrde u Gorici, Gradiški, Trstu i Rijeci, slikao za dvor i crkve u Grazu. Za crkvu Gospe Trsatske u Rijeci izradio oltarnu sliku *Sv. Ana Samotreča*, po narudžbi kapetana Della Rovere.

LIT.: Z. Wyrubal, Jedna slika Giovannina de Pomisa na Trsatu, Bulletin JAZU, 1961, 1–2. Ra. Mat.

POMMER, Franjo, fotograf (Danska, 1818 — Zagreb, 19. II. 1879). Sred. XIX. st. dolazi u Zagreb, gdje radi kao slikar i dekorater u kazalištu. Od 1855. bavi se fotografijom; 1856. otvara prvi stalni fotografski atelje u Zagrebu. Među njegovim portretima istaknuto mjesto zauzima 15 fotografija hrv. književnika, izdanih u obliku albuma 1856. Nagrađen je na Gospodarskoj izložbi u Zagrebu (1864) i na Etnografskoj izložbi u Moskvi (1867). Dugogodišnjim je radom znatno utjecao na razvitak fotografskoga portreta u Hrvatskoj.

LIT.: N. Grčević, Fotografija devetnaestog stoljeća u Hrvatskoj, Zagreb 1981. — Fotografija u Hrvatskoj (katalog), Zagreb 1994. N. Gč.

PONIKVE, naselje na *II* poluotoka Pelješca. U špilji Gudnji na brdu Poraču (između Ponikava i Česvinice) potvrđeni su keramički slojevi od starijega neolitika do brončanoga doba s izrazitom slikanom keramikom mlađeg neolitika (tzv. *Gudnja kultura*). Uz rub polja nižu se grobne gomile, a iznad zaseoka Sparagovića ilir. je gomila Gradac. Pokraj puta je crkva Sv. Jurja s kraja XII. st., građena u tradiciji predromaničke arhitekture. Bačvasto presvođena građevina sa snažnim rubnim lezenama na fasadi i zidanom preslicom ima plastično raščlanjen začelni zid. Na groblju zaseoka Metohija, crkva Sv. Filipa i Jakova iz XII. st. pretvorena je u apsidu mlađe renesansne crkve. U Ponikvama je ljetnikovac dubrovačkih vlastelina Đurđevića.

LIT.: F. Radić, Crkva sv. Jurja u Ponikvama na poluotoku Pelješcu, SHP, 1898, 4. — I. Fisković, Tri srednjovjekovne crkvice na Pelješcu, Prilozi—Dalmacija, 1972. — N. Petrić, Prehistorijske kulture Pelješca, Pelješki zbornik, I, Zagreb 1976. V. K.

PONZONI (Pončun), Matej, slikar (Venecija, 1583 — nakon 1663). Brat splitskoga nadbiskupa Sforze Ponzonija; bio u srodstvu s poznatim splitskim nadbiskupom Markantunom de Dominisom. Učio slikarstvo u Veneciji kod J. Palme ml. i S. Perande. Kao mlad slikar surađivao s Perandom pri ukrašavanju dvorca u Mirandoli. Djelovao je u Veneciji slikajući i za venetske i friulijske gradove, a u Dalmaciji je boravio na bratov poziv nekoliko godina u četvrtom desetljeću XVII. st. Bio je učitelj splitskome slikaru M. Capogrossu i venec. slikarima A. Zanchiju, P. Negriju, A. Celestiju i G. Carboncinu.

Od njegovih djela datirana su: oltarna slika *Bl. Dj. Marija sa svecima* u katedrali u Cividaleu (1617), oltarna slika sa skupinom svetaca oko Sv. Ignacija Loyole u oratoriju Sv. Trojstva u Chioggi (1625), dvije slike s prikazima *Navještenja* i *Poklona mudraca* iz crkve San Teonisto — danas u Museo civico u Trevisu (1629), dvije pale u crkvi Sv. Franje u Šibeniku

POLJICA (područje), ranokršćanski kompleks u Gatima

(1638), portret djevojčice Elene Pesaro u priv. vlasništvu u Veneciji (1649), te treća pala iz spomenute šibenske crkve (1655). Među najvrednijim radovima prije odlaska u Dalmaciju, uz slike iz Trevisa, jesu dijelovi friza s pov. kompozicijama iz palače Mocenigo-Robilant u Veneciji i slika *Dužd posjećuje crkvu San Giacometto kod Rialta* u Duždevoj palači. Od njego-

F. POMMER, Ivan Radić

